

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 9. oktobra 2019*

„Predhodno odločanje – Območje svobode, varnosti in pravice – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Uredba (ES) št. 593/2008 – Pravo, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja – Člen 14 – Odstop terjatev – Uveljavljanje nasproti tretjim osebam“

V zadevi C-548/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Saarländisches Oberlandesgericht (višje deželno sodišče dežele Posarje, Nemčija) z odločbo z dne 8. avgusta 2018, ki je na Sodišče prispela 23. avgusta 2018, v postopku

BGL BNP Paribas SA

proti

TeamBank AG Nürnberg,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, R. Silva de Lapuerta, podpredsednica Sodišča, C. Toader (poročevalka), sodnica, L. Bay Larsen in M. Safjan, sodnika,

generalni pravobranilec: H. Saugmandsgaard Øe,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za TeamBank AG Nürnberg C. Hecken, Rechtsanwältin,
- za nemško vlado M. Hellmann, U. Bartl in T. Henze, agenti,
- za češko vlado M. Smolek, J. Vlácil in A. Kasalická, agenti,
- za nizozemsko vlado M. K. Bulterman in J. M. Hoogveld, agenta,
- za Evropsko komisijo M. Heller in M. Wilderspin, agenta,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

* Jezik postopka: nemščina.

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 14 Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I) (UL 2008, L 177, str. 6, v nadaljevanju: Uredba Rim I).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med BGL BNP Paribas SA (v nadaljevanju: BNP), banko s sedežem v Luksemburgu, in TeamBank AG Nürnberg (v nadaljevanju: TeamBank), banko s sedežem v Nemčiji, v zvezi s predlogom pred nemškim sodiščem za sprostitev denarnega zneska, ki ga je položila skrbnica dolžnika teh dveh bank.

Pravni okvir

Pravo Unije

Rimska konvencija

- 3 Člen 12 Konvencije o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih, na voljo za podpis 19. junija 1980 v Rimu (UL 2005, C 169, str. 10, v nadaljevanju: Rimska konvencija), naslovljen „Odstop terjatve“, je določal:

„1. Za medsebojne obveznosti upnika [odstopnika] in prevzemnika terjatve se uporablja pravo, ki se v skladu s to konvencijo uporablja za pogodbo o odstopu terjatve.

2. Dopustnost odstopa terjatve, razmerja med prevzemnikom terjatve in dolžnikom, pogoje, pod katerimi se lahko odstopljena terjatev uveljavlja nasproti dolžniku, ter vprašanje, ali je dolžnik izpolnil svoje obveznosti, se presoja po pravu države, ki se uporablja za odstopljeno terjatev.“

Uredba Rim I

- 4 Z Uredbo Rim I je bila nadomeščena Rimska konvencija. V uvodni izjavi 38 te uredbe je navedeno:

„V kontekstu odstopa terjatve bi moral izraz ‚razmerje‘ pojasniti, da se člen 14(1) uporablja tudi za stvarnopravne vidike odstopa terjatve med odstopnikom in prevzemnikom v pravnih redih, v katerih so stvarnopravni in obligacijski vidiki obravnavani ločeno. Vendar se izraz ‚razmerje‘ ne bi smel razlagati v smislu, da se nanaša na vsako razmerje, ki lahko obstaja med odstopnikom in prevzemnikom. Zlasti ne bi smel zajemati predhodnih vprašanj v zvezi z odstopom terjatev s pogodbo. Izraz bi se moral nanašati samo na vidike, ki so neposredno relevantni za zadevni odstop terjatve s pogodbo.“

- 5 Člen 14 navedene uredbe, naslovljen „Odstop terjatev in pogodbeni subrogacija“, določa:

„1. Za razmerje med odstopnikom in prevzemnikom pri odstopu terjatve ali pogodbeni subrogaciji nasproti drugi osebi (‚dolžnik‘) se uporablja pravo, ki se v skladu s to uredbo uporablja za pogodbo med odstopnikom in prevzemnikom.

2. Pravo, ki se uporablja za terjatev, ki je predmet odstopa oziroma subrogacije, določa, ali je terjatev prenosljiva, določa razmerja med prevzemnikom in dolžnikom, pogoje, pod katerimi se lahko odstop ali subrogacija uveljavlja nasproti dolžniku, ter vprašanje, ali je dolžnik izpolnil svoje obveznosti.

3. Koncept odstopa v tem členu vključuje popoln odstop terjatve, odstop terjatve v zavarovanje, pa tudi odstop zastavne pravice ali drugih pravic, ki obstojijo na terjatvah zaradi zavarovanja.“

6 Člen 27(2) te uredbe določa:

„[Evropska k]omisija do 17. junija 2010 predloži Evropskemu parlamentu, Svetu [Evropske unije] in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru poročilo o vprašanju učinkov odstopa terjatve nasproti tretjim osebam in o vprašanju prednosti odstopljene terjatve pred pravico druge osebe. Če je to primerno, poročilu priloži predlog za spremembo te uredbe in presojo vplivov določb, ki naj se uvedejo.“

Uredba (EU) št. 1215/2012

7 Člen 26(1) Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1) določa, da je „[p]oleg pristojnosti, ki izhaja iz drugih določb te uredbe, [...] pristojno tudi sodišče države članice, pred katerim se toženec spusti v postopek“.

Nemško pravo

BGB

8 Člen 398 Bürgerliches Gesetzbuch (civilni zakonik, v nadaljevanju: BGB) določa:

„Upnik lahko s pogodbo, ki jo sklene s tretjo osebo, prenese terjatev (odstop terjatve). S sklenitvijo pogodbe novi upnik nadomesti prejšnjega“.

9 Člen 812 BGB v odstavku 1 določa, da „kdor je bil brez pravnega temelja obogaten na škodo tretjega bodisi s storitvijo tega tretjega bodisi kako drugače, je to dolžan vrniti“.

EGBGB

10 Člen 33 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (uvodni zakon k civilnemu zakoniku, v nadaljevanju: EGBGB) je v različici, ki se je uporabljala, dokler ni 17. decembra 2009 začel veljati člen 1 Gesetz zur Anpassung der Vorschriften des Internationalen Privatrechts an die Verordnung (EG) Nr. 593/2008 (zakon o prilagoditvi pravil mednarodnega zasebnega prava Uredbi [Rim I]) z dne 25. junija 2009 (BGBl. 2009 I, str. 1574), določal:

„1. V primeru odstopa terjatve so obveznosti med prejšnjim in novim upnikom urejene s pravom, ki ureja pogodbo med njima.

2. Pravo, ki ureja preneseno terjatev, določa njeno prenosljivost, razmerje med novim upnikom in dolžnikom, pogoje, pod katerimi je mogoče odstop uveljavljati nasproti dolžniku, in kdaj se njegova obveznost šteje za izpolnjeno.“

11 Člen 33 EGBGB je bil razveljavljen z zakonom o prilagoditvi pravil mednarodnega zasebnega prava Uredbi Rim I.

Luksemburško pravo

- 12 Člen 1690(1) civilnega zakonika v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari, določa, da „odstop terjatve, če se o tem ne obvesti dolžnika, v razmerju do tretjih oseb nima učinka“.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 13 Družba TeamBank ter luksemburška državljanka, ki ima stalno prebivališče v Nemčiji in je uradnica v Luksemburgu (v nadaljevanju: dolžnica), sta 29. marca 2011 sklenili posojilno pogodbo, ki jo ureja nemško pravo in ki je zavarovana z odstopom izvršljivega dela sedanjih in bodočih terjatev iz naslova plače ter zlasti pravic iz pokojninskega zavarovanja, ki jih ima dolžnica do svojega luksemburškega delodajalca. Navedeni delodajalec ni bil obveščen o tem odstopu.
- 14 Dolžnica je 15. junija 2011 sklenila drugo posojilno pogodbo z družbo BNP. Ta pogodba je določala odstop istih terjatev, ki jih ima dolžnica do svojega luksemburškega delodajalca. Družba BNP je s priporočenim pismom z dne 20. septembra 2012 tega delodajalca v skladu z luksemburškim pravom, ki se uporablja za posojilne pogodbe, obvestila o tem odstopu.
- 15 Z odločbo Amtsgericht Saarbrücken (okrajno sodišče v Saarbrücknu, Nemčija) z dne 5. februarja 2014 je bil zoper dolžnico uveden postopek zaradi insolventnosti. V tem okviru je imenovana skrbnica od luksemburškega delodajalca dolžnice prevzela del njenih plač v znesku 13.901,64 EUR in ta znesek položila pri Amtsgericht Merzig (okrajno sodišče v Merzigu, Nemčija). Skrbnica je ta polog utemeljila z negotovostjo glede identitete upnika navedenega zneska, saj je vsaka od obeh strank iz postopka v glavni stvari uveljavljala prednostno pravico, in sicer družba TeamBank glede terjatve v višini 71.091,54 EUR ter družba BNP glede terjatve v višini 31.942,95 EUR.
- 16 Družbi TeamBank in BNP sta pri Landgericht Saarbrücken (deželno sodišče v Saarbrücknu, Nemčija) vložili tožbo oziroma nasprotno tožbo, s katerima sta predlagali sprostitev celotnega položenega zneska v višini 13.901,64 EUR. To sodišče je ugodilo tožbi družbe TeamBank in zavrnilo nasprotno tožbo družbe BNP.
- 17 Družba BNP je zoper odločbo Landgericht Saarbrücken (deželno sodišče v Saarbrücknu) vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču, pri čemer je trdila, da čeprav je bil odstop v korist družbe TeamBank opravljen pred odstopom v njeno korist, pa prvonavedeni odstop ni bil sporočen luksemburškemu delodajalcu. V skladu z luksemburškim pravom, ki se uporablja za ta odstop, pa naj bi bilo to obvestilo pogoj za veljavnost odstopov terjatev, tako da naj prvi odstop ne bi imel pravnih učinkov. Samo drugi odstop, ki je bil opravljen v korist družbe BNP, naj bi bil pravilno sporočen, tako da naj bi lahko le družba BNP zahtevala sprostitev celotnega položenega zneska v višini 13.901,64 EUR.
- 18 Predložitveno sodišče je navedlo – potem ko je ugotovilo svojo mednarodno pristojnost na podlagi člena 26 Uredbe št. 1215/2012 – da stranki v postopku v glavni stvari svoje zahteve opirata na določbe člena 812(1) BGB, ki se nanašajo na neupravičeno obogatitev.
- 19 To sodišče se med drugim sprašuje, ali je Uredbo Rim I mogoče razlagati tako, da določa pravo, ki se uporablja glede učinkov odstopa terjatve nasproti tretjim osebam v primeru večkratnih odstopov, da bi se določil imetnik te terjatve.
- 20 V zvezi s tem predložitveno sodišče navaja, da je glede tega vprašanja nemška pravna teorija deljena. Po mnenju nekaterih avtorjev naj bi bilo pravilo, ki izhaja iz člena 14(1) in (2) te uredbe, izčrpno in naj bi se nanašalo tudi na učinke odstopa terjatve nasproti tretjim osebam. Po mnenju drugih naj bi bila zakonodajna praznina namerna.

- 21 Poleg tega predložitveno sodišče navaja, da je uporaba nemških kolizijskih pravil otežena z razveljavitvijo člena 33 EGBGB z zakonom o prilagoditvi mednarodnega zasebnega prava Uredbi Rim I.
- 22 V teh okoliščinah je Saarländisches Oberlandesgericht (višje deželno sodišče dežele Posarje, Nemčija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali se člen 14 Uredbe [Rim I] uporablja za učinkovanje za tretje osebe v primeru večkratnih [odstopov]?
2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, katero pravo se v tem primeru uporablja za učinke za tretje osebe?
3. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen, ali se ta določba uporablja po analogiji?
4. Če je odgovor na tretje vprašanje pritrdilen, katero pravo se v tem primeru uporablja za učinke za tretje osebe?“

Vprašanja za predhodno odločanje

- 23 Predložitveno sodišče s štirimi vprašanji, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 14 Uredbe Rim I razlagati tako, da neposredno ali po analogiji določa pravo, ki se uporablja glede učinkov odstopa terjatve nasproti tretjim osebam, kadar isti upnik terjatev večkrat odstopi zaporednim prevzemnikom.
- 24 Najprej je treba ugotoviti, da je bil s členom 14 Uredbe Rim I nadomeščen člen 12 Rimske konvencije, ki se ni nanašal na učinke odstopa terjatve nasproti tretjim osebam (glej v tem smislu Poročilo o konvenciji o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja, avtorjev Maria Giuliana, profesorja na univerzi v Milanu, in Paula Lagardea, profesorja na univerzi v Parizu, UL 1980, C 282, str. 1).
- 25 Dalje je treba opozoriti, da je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi sobesedilo in cilje, ki jih uresničuje akt, katerega del je. Zgodovina nastanka določbe prava Unije prav tako lahko vsebuje elemente, ki so upoštevni za njeno razlago (sodba z dne 10. decembra 2018, Wightman in drugi, C-621/18, EU:C:2018:999, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 26 Na prvem mestu je treba preučiti, ali v skladu z besedilom člena 14 Uredbe Rim I ta člen izrecno določa pravo, ki se uporablja glede učinkov odstopa terjatve nasproti tretjim osebam v primeru večkratnih odstopov.
- 27 Kot je razvidno že iz njegovega naslova („Odstop terjatev“), člen 14 te uredbe določa kolizijska pravila, ki urejajo različne vidike odstopa čezmejnih terjatev.
- 28 Na eni strani se v skladu s členom 14(1) navedene uredbe za razmerje med odstopnikom in prevzemnikom pri odstopu terjatve nasproti dolžniku uporablja pravo, ki se v skladu s to uredbo uporablja za pogodbo med odstopnikom in prevzemnikom.
- 29 Na drugi strani člen 14(2) Uredbe Rim I določa, da pravo, ki se uporablja za terjatev, ki je predmet odstopa, določa, ali je terjatev prenosljiva, določa razmerja med prevzemnikom in dolžnikom, pogoje, pod katerimi se lahko odstop uveljavlja nasproti dolžniku, ter vprašanje, ali je dolžnik izpolnil svoje obveznosti.

- 30 Nazadnje, v skladu s členom 14(3) Uredbe Rim I pojem „odstop“ v smislu tega člena vključuje popoln odstop terjatve, odstop terjatve v zavarovanje, pa tudi odstop zastavne pravice ali drugih pravic, ki obstojijo na terjativah zaradi zavarovanja.
- 31 Iz tega torej sledi, da se besedilo člena 14 Uredbe Rim I ne nanaša na učinke odstopa terjatve nasproti tretjim osebam.
- 32 V zvezi s sobesedilom, v katero je umeščen člen 14 Uredbe Rim I, je iz uvodne izjave 38 te uredbe razvidno, da „predhodna vprašanja“ v zvezi z odstopom terjatev, kot je prejšnji odstop v okviru večkratnih odstopov, čeprav lahko pomenijo „stvarnopravni vidik“ odstopa terjatve, ne spadajo k pojmu „razmerja“ med odstopnikom in prevzemnikom v smislu člena 14(1) navedene uredbe. V navedeni uvodni izjavi je pojasnjeno, da bi se moral izraz „razmerje“ nanašati samo na vidike, ki se neposredno nanašajo na zadevni odstop terjatve.
- 33 V zvezi z zgodovino nastanka člena 14 Uredbe Rim I je treba ugotoviti, da je člen 13(3) predloga Komisije za uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I) (COM(2005) 650 final) sicer določal, da bi učinke odstopa terjatve nasproti tretjim osebam urejalo pravo države, v kateri ima odstopnik ob odstopu ali prenosu terjatve običajno prebivališče, vendar ta predlog med pogajanj v Svetu ni bil sprejet.
- 34 Poleg tega člen 27(2) Uredbe Rim I določa obveznost Komisije, da predloži „poročilo o vprašanju učinkov odstopa terjatve nasproti tretjim osebam“ ter po potrebi „predlog za spremembo [Uredbe Rim I] in presojo vplivov določb, ki naj se uvedejo“.
- 35 Komisija je 29. septembra 2016 navedeno poročilo (COM(2016) 626 final) predložila Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, iz njega pa sta razvidna neobstoj enotnih kolizijskih pravil za urejanje učinkov odstopa terjatev nasproti tretjim osebam in potreba zakonodajalca Unije, da jih uvede.
- 36 Komisija je 12. marca 2018 predstavila Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pravu, ki se uporablja za učinke odstopa terjatev nasproti tretjim osebam (COM(2018) 96 final), iz katerega je razvidno, da bi lahko učinke odstopa terjatev nasproti tretjim osebam načeloma urejalo pravo države, v kateri ima odstopnik običajno prebivališče.
- 37 Iz tega sledi, da je v sedanjem stanju prava Unije neobstoj kolizijskih pravil, ki se izrecno nanašajo na učinke odstopa terjatev nasproti tretjim osebam, izbira zakonodajalca Unije.
- 38 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljena vprašanja odgovoriti, da je treba člen 14 Uredbe Rim I razlagati tako, da niti neposredno niti po analogiji ne določa prava, ki se uporablja glede učinkov odstopa terjatve nasproti tretjim osebam, kadar isti upnik terjatev večkrat odstopi zaporednim prevzemnikom.

Stroški

- 39 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 14 Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbene obveznosti (Rim I) je treba razlagati tako, da niti neposredno niti po analogiji ne določa prava, ki se uporablja glede učinkov odstopa terjatve nasproti tretjim osebam, kadar isti upnik terjatev večkrat odstopi zaporednim prevzemnikom.

Podpisi